

Tobakksforebygging og pasientrådgivning:

Norske tannleger har en vei å gå

Nye undersøkelser viser store forskjeller mellom norske og svenske tannlegers bidrag til tobakksforebyggende arbeid. Svenske tannleger spør om pasientens røykevaner i tre av fire tilfeller, også der pasienten ikke viser tegn til tobakksrelaterte skader, mens norske tannleger gjør det samme i bare 3 av 10 tilfeller. Et lyspunkt er at yngre tannleger er flinkere til å ta opp temaet røyking enn eldre. Forsker Karl Erik Lund ved Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) mener at tannleger har en unik mulighet til å bistå i arbeidet mot tobakk.

Røyking er den største forebyggbare årsak til hjerte- og karsykdommer, kreft og en rekke skader og sykdommer i munnregionen; likevel er nesten 1 million nordmenn røykere. Siden 70 prosent av befolkningen besøker tannlegen minst én gang i året, er tannhelsetjenesten et viktig kontaktpunkt mellom befolkning og helsepersonell.

– Tannleger har en svært viktig oppgave i å informere pasienter om farene ved røyking og bidra med informasjon om hjelp til avvenning, sier Lund som har gjennomført undersøkelser om tobakksforebyggende tiltak i tannhelsetjenesten i Norge og Sverige. – Røyking er et utbredt problem i Norge, og en overvekt av røykerne tilhører grupper med lav inntekt og kort utdanning. Denne gruppen er vanskelig å nå ved hjelp av massekommunikasjon, og den personlige samtalen med tannlegen gir derfor en unik påvirkningsmulighet, forklarer Lund.

Norge henger etter

En landsomfattende undersøkelse foretatt i Norge og publisert i Den norske tannlegeforenings Tidende (1), og en tilsvarende undersøkelse fra Stockholmsområdet (2), avdekker at norske tannleger bruker langt mindre tid enn sine

svenske kolleger på tobakksforebyggende tiltak. Selv om svenske tannleger i større grad enn norske rapporterer at slike samtaler tar for lang tid og kan være ubehagelige, spør de om pasientens røykevaner i tre av fire tilfeller, også der pasienten ikke viser tegn til tobakksrelaterte skader. Kun i tre av 10 tilfeller gjør norske tannleger det samme. Ved undersøkelse av nye pasienter spør imidlertid seks av 10 norske tannleger om tobakksbruk.

En undersøkelse foretatt av Svenska Gallup bekrefter de svenske tallene (3). Den viser at 88 prosent av tannleger i Sverige rutinemessig kartlegger pasientenes røykevaner. Først når pasienten har synlige tegn på skader forårsaket av røyking, blir 84 prosent av norske tannleger aktive initiativtagere til samtaler om røyking.

Direktør for Avdeling tobakk i Sosial- og helsedirektoratet, Kari Huseby, understreker betydningen av at tannleger involverer seg i pasientenes røykevaner: – Det er ekstremt viktig at tannleger engasjerer seg på dette feltet. Tannhelsetjenesten gir en unik innfallsvinkel for å påvirke pasienter til røykfrihet, mener Huseby.

Hun tror at tannleger har en spesiell mulighet til å påvirke unge mennesker til å slutte å røyke. Ungdom er en gruppe som er vanskelig å nå med generelle helseadvarsler, men som er opptatt av å ha et pent smil, rene tenner og frisk ånde, påpeker hun. – Vi har et meget godt samarbeid med Tannlegeforeningen, og jeg vet at dette er et tema som opptar stadig flere tannleger. Jeg håper og tror at norske tannleger kan bli like flinke som sine svenske kolleger på dette området, sier Huseby.

Karl Erik Lund påpeker at man i Sverige i mange år har arbeidet for å engasjere tannleger i kampen mot tobakk. – I Sverige finnes en egen for- ening, Tandvård mot Tobak, som har satt dette temaet på dagsordenen.

Resultatene fra undersøkelsene viser at arbeidet har hatt effekt, sier han.

Yngre tannleger mer engasjert

Undersøkelsene indikerer at svenske tannleger er i «svak tet» også når det gjelder tilbud om hjelp til røykeavvenning. Mindre enn 10 prosent av både svenske og norske tannleger gir tilbud om selvhjelpsmateriell til røykende pasienter. Derimot viser det seg i Sverige at nærmere 30 prosent anbefaler nikotinerstatning i en avvenningsperiode. I Norge er denne andelen på lave 15–18 prosent.

Et lyspunkt i undersøkelsene er at yngre tannleger er flinkere til å ta opp pasientenes røykevaner enn eldre. Mens bare 20 prosent av norske tannleger med lengst fartstid spør om røykevaner hos pasienter som ikke har synlige tegn på skader, oppgir nærmere 40 prosent av yngre tannleger at de gjør det samme. 70 prosent av disse noterer også opplysninger om tobakk i pasientjournalen, mot bare 40 prosent av eldre tannleger.

– Vi ser heldigvis at yngre tannleger er mer aktive på dette feltet. Det har sin forklaring i at røyking er blitt satt på dagsordenen i tannlegeutdanningen, sier Lund. Og mens eldre, mannlige tannleger kommer dårligst ut ifølge undersøkelsene, er kvinnelige tannleger flinkere både på å kartlegge røykevaner og gi råd om avvenning. 41 prosent av de kvinnelige mot bare 26 prosent av de mannlige deltagerne i den norske undersøkelsen rapporterer at de spør om pasientenes røykevaner uten at det foreligger tegn til tobakksrelaterte skader.

Litteratur

1. Lund KE, Lund M, Rise J. Tobakksforebygging i norsk tannhelsetjeneste. Resultater fra en nasjonal undersøkelse blant tannleger og tannpleiere. *Nor Tannlegeforen Tid* 2003; 113: 222–30.
2. Helgason ÁR, Lund KE, Adolffson J, Axelsson S. Tobacco prevention in Swedish dental care. *Community Dent Oral Epidemiol* 2003; 31: 378–85.
3. Nicorette-rapporten. Sjukvård, tandvård och rökning. Svenska Gallup på oppdrag fra Nicorette; 2003.

Reidun Stenvik